

УДК 378.147:004

Коваль Т. І.,
доктор педагогічних наук, професор
Попов М. Д.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський національний лінгвістичний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті розглядається стан застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування компетентності «безпека життєдіяльності» у майбутніх фахівців. Аналізуються проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема системи управління навчанням Moodle, з метою створення електронного інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. Розглядається структура електронного інформаційно-методичного пакета з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для організації самостійної позааудиторної роботи студентів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, компетентність «безпека життєдіяльності», система управління навчанням Moodle, електронне інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу, електронний інформаційно-методичний пакет з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності».

Коваль Т. И., Попов Н. Д. Применение информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования компетентности «безопасность жизнедеятельности» у будущих специалистов. В статье рассматривается состояние использования информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования компетентности «безопасность жизнедеятельности» у будущих специалистов. Анализируются проблемы применения информационно-коммуникационных технологий, в частности, системы управления обучением Moodle, с целью создания электронной информационно-образовательной среды высшего учебного заведения. Рассматривается структура электронного информационно-методического пакета учебной дисциплины «Безопасность жизнедеятельности» для организации самостоятельной внеаудиторной работы студентов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, компетентность «безопасность жизнедеятельности», система управления обучением Moodle, электронная информационно-образовательная среда вуза, электронный информационно-методический пакет дисциплины «Безопасность жизнедеятельности».

Koval T. I., Popov N. D. Application of information and communication technologies in the process of future specialists' life safety competence formation. The article deals with the use of information and communication technologies in the process of life safety competence formation of future professionals. The problems of information and communication technologies, including learning management system Moodle are analyzed to establish an electronic information-educational environment of high school. The structure of the electronic information-methodical package of discipline 'Life Safety' for organization of students' independent work is considered.

Key words: information and communication technology, life safety expertise, learning management system Moodle, an electronic information-educational environment of the university, electronic information and methodical package of discipline 'Life Safety'.

На сьогодні перед підготовкою майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України постають нові завдання: поширення інноваційних освітніх практик і впровадження особистісно-діяльнісного, системного, інноваційного, рефлексивного, компетентнісного підходів до навчання; забезпечення рівного та повсюдного доступу до різноманітних інформаційних ресурсів, що відповідає цілям формування культурної особистості; використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі; впровадження хмарних, мобільних і мультимедійних технологій в освітній процес; організація самостійної позааудиторної роботи студентів в електронному інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу; (ВНЗ) формування компетентностей безпеки життєдіяльності і здорового способу життя у майбутніх фахівців у процесі навчання у вищих навчальних закладах тощо. У цьому зв'язку цікавим є проект «Тьюнінг (гармонізація) освітніх систем у світі» (Tuning Educational Structures in the World), розпочатий у 2000 р. і підтриманий фінансово Європейською комісією. Девіз проекту – «Гармонізація освітніх систем і програм на основі розмаїття і автономії (Tuning of educational structures and programmes on the basis of diversity and autonomy)». Він охоплює переважно більшість країн, які підписали Болонську декларацію, включаючи Україну (з 2006 р.). У проекті запропоновано ВНЗ універсальний підхід до впровадження положень Болонського процесу. Він слугує платформою для розробки освітніх систем на основі компетентнісного підходу. Розрізняються загальні і фахові (предметні) компетентності майбутніх фахівців, а кінцеві результати навчання визначаються як певний рівень компетентності, якого повинен досягти студент (6, с. 9). Ці компетентності дозволяють людині визначати і розв'язувати характерні для певної професійної сфери завдання.

У повсякденному житті для майбутніх фахівців особливо важливим є знання можливих небезпек, закономірностей їх прояву, способів попередження та захисту від них. Тому формування компетентності

«безпека життєдіяльності», засвоєння правил здорового способу життя, поведінки людини як члена суспільства, вміння створювати безпечні та комфортні умови життєдіяльності є в наш час особливо актуально, коли перед людством постають геополітичні проблеми, що породжують воєнні конфлікти і загрожують людству самовбивчою світовою війною; екологічні проблеми, пов'язані з інтенсивним руйнуванням довкілля, що робить нашу планету непридатною для життя; небезпеки соціально-політичного характеру та їх вплив на життєдіяльність людини, зокрема тероризм; стихійні природні явища та природні катаклізми, що спричинені антропогенною діяльністю людини; побутові небезпеки, що виникають через недотримання правил користування побутовою технікою тощо.

Компетентність з безпеки життєдіяльності майбутніх фахівців – це динамічне поєднання когнітивних і метакогнітивних умінь, навичок, знань і розумінь, міжособистісних, розумових і практичних умінь, які базуються на сумі знань, отриманих у процесі підготовки з питань безпеки життєдіяльності при вивченні спеціальних дисциплін і дисциплін психолого-педагогічної та фундаментальної підготовки, і виявляються у здатності особистості діяти в різних життєвих ситуаціях.

Ураховуючи положення Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону праці», а також Концепції освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини», до першочергових завдань системи освіти України віднесено: розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, створення умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України та формування у громадян відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Поняття безпеки особистості (безпеки людини) з'явилося в міжнародному лексиконі лише наприкінці ХХ століття, коли міжнародне співтовариство почало погоджуватися з важливістю прийняття особливих заходів для захисту не тільки держав, а й людей від загроз для їхньої безпеки. В умовах планової економіки в Україні при створенні безпечних умов життя та діяльності людини традиційно використовувалася концепція «абсолютної безпеки» – ALAPA (аббревіатура від 'As Low As Practicable Achievable': «настільки низько, наскільки це досягається практично») [2, с. 13].

Питання формування у фахівців компетентності з безпеки життєдіяльності у вітчизняних ВНЗ освіти висвітлено у працях Е. Арустамова, С. Гвозд'ї, Є. Желібо, І. Кобилянської, О. Кожем'якіна, О. Мягченка, О. Кобилянського, І. Немкової та ін.

У підручнику «Безпека життєдіяльності» за редакцією доктора хімічних наук, професора Є. Желібо зазначається, що проблеми безпеки однієї людини чи групи людей неможливо вивчати окремо від екологічних, економічних, технологічних, соціальних, організаційних та інших компонентів системи, до якої вони належать. Кожен з цих елементів впливає на інший, а всі вони перебувають у складній взаємозалежності. Зокрема, розроблено Європейську програму навчання у сфері наук з ризиків «FORM-OSE», відповідно до якої науки про безпеку мають світоглядно-професійний характер, зокрема гуманітарні (філософія, теологія, лінгвістика), природничі (фізика, математика, хімія, біологія), інженерні науки (опір матеріалів, інженерна справа, електроніка), науки про людину (медицина, психологія, ергономіка, право) [1].

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» у Київському національному лінгвістичному університеті (КНЛУ) є нормативною дисципліною, що включена до навчальних планів обсягом 60 год. (2 кредити) як обов'язкова дисципліна для студентів I курсу всіх спеціальностей, і посідає провідне місце в структурно-логічній схемі підготовки фахівців, оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних і прикладних наук з філософії, педагогіки, психології, туризму, економіки, менеджменту тощо та дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації, та їхніх негативних наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» студент повинен знати: основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини; основні поняття визначення та терміни безпеки життєдіяльності; загальну модель діяльності людини; характеристики зовнішніх і внутрішніх негативних чинників; вплив психофізіологічних особливостей людини на формування її безпеки; концепцію допустимого ризику, загальні положення управління ризиком; класифікацію і нормування шкідливих і небезпечних факторів, що негативно впливають на здоров'я і діяльність людини; методи виявлення шкідливих і небезпечних чинників; законодавчі акти та нормативні документи з питань безпеки життєдіяльності людини; основні принципи індивідуального і колективного захисту; принципи гармонійного розвитку людини та сталого розвитку людства. Також студент повинен уміти: аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації; оцінити середовище перебування стосовно особистої безпеки та безпеки колективу; самостійно приймати необхідні рішення про життєві термінових заходів у разі виникнення екстремальних ситуацій; забезпечити особисту безпеку та безпеку осіб, про яких піклується в екстремальних ситуаціях; розробляти і впроваджувати систему заходів, спрямованих на збереження здоров'я людини та її гармонійний розвиток; визначати психофізіологічні особливості людини та їх роль у забезпеченні особистої безпеки; оцінювати негативні чинники середовища перебування та визначати шляхи усунення їх дії на людину; надавати першу допомогу в екстремальних ситуаціях собі та іншим потерпілим; слідувати вимогам законодавчих актів у межах особистої та колективної відповідальності; використовувати ІКТ у навчанні.

На сьогодні у зв'язку з інтенсивною інформатизацією суспільного життя та підвищенням соціальних вимог до сучасного фахівця виникає необхідність оптимізації освітнього процесу, який би системно охоплював найважливіші чинники розвитку особистості, формування її найважливіших рис і якостей.

Проблеми інформатизації освіти потребують проведення комплексних фундаментальних досліджень процесів створення і впровадження засобів ІКТ в освітній процес. Це обумовлено стрімким розвитком технологій, виникненням не лише нових електронних освітніх ресурсів, але й нових інноваційних технологій навчання і технологічних платформ, інструментальних засобів, що змінюють уявлення про інфраструктуру організації освітнього процесу і його інформаційно-методичного наповнення.

Основні засади використання ІКТ у формуванні компетентності «безпека життєдіяльності», розвиток науково-методичної бази з цього питання, створення дієвого інформаційно-навчального середовища у вищій школі відбувається за різними напрямками наукових досліджень, зокрема: вивчення проблем формування професійної компетентності майбутніх фахівців з безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій – Т. Ткаченко; використання мультимедійних засобів та Інтернет-технологій у процесі викладання дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» – В. Абракітов, Н. Пан, С. Нестеренко; використання інформаційних технологій для формування здоров'язберігаючої компетентності при вивченні дисципліни «Безпека життєдіяльності» – О. Кожем'якін; використання інноваційних технологій у викладанні курсу «Основи безпеки життєдіяльності» – Т. Берсенева, Т. Мельникова.

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел і проведене дослідження стану вивчення цієї проблеми свідчать про те, що питання формування компетентності «безпека життєдіяльності» у майбутніх фахівців із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій потребує особливої уваги науковців.

Метою статті є розгляд проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема системи управління навчанням Moodle, у процесі формування компетентності «безпека життєдіяльності» у майбутніх фахівців.

На сьогодні з розвитком ІКТ викладачі і студенти ВНЗ можуть застосовувати в освітньому процесі сервіси мережі Інтернет – електронну пошту, електронні бібліотеки, форуми, чати та інші засоби спілкування/взаємодії; створювати віртуальні класи (Whiteboard, Breakout rooms, вебтур, вебінар), освітні сайти, портали, системи порталів; використовувати в освітньому процесі соціальні Інтернет-сервіси – соціальні мережі, соціальні пошукові системи, блоги, ВікіВікі, закладки, віртуальні портфоліо такі, як Mahara, мережні програмні засоби – карти знань (mind map), засоби створення презентацій (MS PowerPoint, Google Presentations, Prezi.com, SlideRocket, Spresent тощо), додатки Google (Gmail, YouTube, Talk), хмарні технології і сервіси (Office Web Apps, Google Docs, Google Drive) та ін.

На допомогу організаторам освітнього процесу у ВНЗ для забезпечення вседоступності і навчальної мобільності майбутніх фахівців приходять технології дистанційного навчання, які дозволяють організувати самостійну позааудиторну роботу студентів в інтерактивному і динамічному інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ, що забезпечує відкрите планування навчання, свободу студентам у виборі місця навчання, перехід від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта протягом усього життя», вільний розвиток індивідуальності студентів.

На основі аналізу поняття інформаційно-освітнього середовища вченими ми дійшли висновку, що електронне інформаційно-освітнє середовище ВНЗ – це структурно упорядкована електронна система навчання, інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу, який об'єднує інтелектуальні, навчальні, інформаційні, організаційні і технічні ресурси та сприяє інноваційному професійному зростанню особистості.

Важливим компонентом такого середовища є програмні засоби управління навчанням (LMS, Learning Management System), які в науковій літературі мають різну назву – програмно-інструментальні платформи, системи дистанційного навчання, віртуальні навчальні середовища (Moodle, LearningSpace, Dokeos, ELEDGE, Ganesha, ILIAS, LAMS, LON-CAPA, LRN, OLAT, OpenACS, OpenCartable, Sakai та ін.). Але суть одна: вони створені для організації, управління і супроводу технологій дистанційного навчання.

Moodle – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), яке розповсюджується безкоштовно як Open Source-проект (ліцензія GNU GPL), що дозволяє копіювати, використовувати та змінювати програмний код. Головним розробником системи є Мартін Доугіамас (Martin Dougiamas) з Австралії. Цей проект є відкритим і в ньому беруть участь велика кількість інших розробників. Moodle написана на PHP з використанням SQL-бази даних (MySQL, PostgreSQL чи Microsoft SQL Server). Moodle може працювати з об'єктами SCO та відповідає стандарту SCORM [8].

Система Moodle призначена для організації й управління навчанням у мережному середовищі з використанням ІКТ-технологій. Вона надійна в експлуатації, є простою у використанні й адмініструванні, забезпечує безпеку інформації та її передачу від викладача до студента, здійснює оцінювання навчальних досягнень студентів, сумісна зі стандартним програмним забезпеченням. У своєму базовому складі містить більше двадцяти типів ресурсів і програмних засобів. Спроєктована відповідно до реалізації методів колективної діяльності суб'єктів навчання, реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована, насамперед, на організацію взаємодії між суб'єктами навчання, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання. Простий і ефективний інтерфейс не вимагає спеціальних навичок щодо створення електронних навчально-методичних матеріалів. Значна увага приділена безпеці інформації в навчальному середовищі, встановленні паролів, обробці форм даних, зберіганню інформації, формуванню і підтримці в актуальному стані облікових записів користувачів, створенню контингентів академічних груп, що дає змогу викладачам записувати студентів на свої курси цілими групами

[4]. Moodle перекладена на десятки мов, зокрема й на українську. Система використовується у 197 країнах світу.

Важливою особливістю Moodle є те, що система створює і зберігає портфоліо кожного студента, який працює у його середовищі. Зберігаються у портфоліо всі здані студентом роботи, всі оцінки і коментарі викладача до робіт, усі повідомлення у форумі.

У середовищі Moodle можна працювати як з ресурсами (файл, папка, веб-сторінка, книга, ресурс типу URL, Вікі, база даних), так і з програмними засобами (управління, самонавчання, комунікації та оцінювання навчальних досягнень студентів).

У середовищі Moodle студент залучається до активної комунікативної діяльності, у процесі якої отримує від викладача консультації, допомогу, пояснення тощо, а від колег-студентів – спільне середовище вирішення проблемних завдань. Основними засобами, що дозволяють суб'єктам навчання спілкуватися між собою, є такі: форум – засіб off-line спілкування, спільний для всіх студентів, розміщений на головній сторінці платформи; електронна пошта; обмін вкладеними файлами з викладачем; чат (chat) – засіб on-line спілкування між викладачами і студентами; обмін особистими повідомленнями.

Усі ресурси та програмні засоби системи Moodle можна використовувати як незалежно, наприклад, розробити тести для самонавчання студентів і розмістити їх у середовищі платформи Moodle, так і створювати електронні освітні ресурси – «навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації освітнього процесу в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами» [7].

Організація і проведення відеолекцій, проведення семінарських занять у вигляді телеконференцій у режимі on-line, самостійна робота студентів з електронними навчально-методичними матеріалами і відеоматеріалами, спілкування з викладачами через електронну пошту або чати – це окремі складники процесу сучасного вивчення навчальних дисциплін у ВНЗ за допомогою сучасних ІКТ. Вони дозволяють вирішити певні завдання, проте не завжди надають необхідні навчально-методичні матеріали з дисципліни повним обсягом. У цьому зв'язку актуальним стає завдання створення електронних інформаційно-методичних пакетів з навчальних дисциплін (ЕІМПНД), які дозволяють студенту самостійно вивчити весь теоретичний матеріал, виконати практичні завдання, винесені на самостійну позааудиторну роботу, і вчасно їх надіслати викладачу на перевірку, оцінити за допомогою тестових завдань рівень отриманих знань, проконсультуватися з викладачем, переглянути свій журнал оцінок.

Електронний інформаційно-методичний пакет з навчальної дисципліни – це електронне навчально-методичне видання, що представлено сукупністю електронних освітніх ресурсів, призначених для забезпечення цілісної системи навчання з певної дисципліни за будь-якою формою (денною, заочною (дистанційною)), і спрямовано на керування самостійною роботою студентів з вивчення навчальної дисципліни, підвищення якості навчання, об'єктивності процесу контролю й оцінювання знань студентів, відкритості освітнього процесу.

Основними функціями ЕІМПНД є загальні функції навчальних видань: інтерактивна, інформаційна, теорміноорганізуюча, розвивальна, пізнавальна, виховна, організаційна, систематизуюча.

Електронне інформаційно-освітнє середовище КНЛУ (knl.u.edu.ua), створене в системі Moodle, було спроектовано відповідно до реалізації методів спільної діяльності суб'єктів навчання, реалізації інтерактивного навчання, формування у студентів рефлексивних умінь самонавчання та самоконтролю.

ЕІМПНД «Безпека життєдіяльності», розміщений в електронному інформаційно-освітньому середовищі КНЛУ, містить такі структурні компоненти:

– *організаційний блок*: анотація дисципліни (українською мовою); передмова / пояснювальна записка (визначаються цілі, завдання, особливості вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності»); структура навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності»; порядок і графік відпрацювання студентами пропущених занять, графік консультацій викладача;

– *теоретичний блок*, представлений у вигляді відеолекцій, інтелект-карт, мультимедійних презентацій, текстів лекцій з використанням мультимедійних і гіпертекстових засобів; списку рекомендованих Інтернет-джерел для самостійного опрацювання; посилань на веб-ресурси; глосарій тлумачень основних понять тощо;

– *практичний блок*: тематика і плани семінарсько-практичних занять із завданнями до самостійного позааудиторного опрацювання; тематика індивідуальної роботи студентів (проектні роботи, реферати, доповіді тощо), вимогами до її оформлення в електронному вигляді та термінами виконання; методичні вказівки до виконання індивідуальної роботи;

– *блок контролю*: система модульно-рейтингового оцінювання (з критеріями оцінювання кожного виду роботи студента, методикою підрахунку підсумкового рейтингового балу тощо); автоматизовані тести для організації модульного контролю навчальних досягнень студентів; перелік орієнтовних питань для підсумкового контролю з дисципліни.

Доцільність створення ЕІМПНД «Безпека життєдіяльності» у системі управління навчанням Moodle обумовлена зменшенням обсягу аудиторної роботи студентів і збільшенням навчальних годин на самостійну

позааудиторну роботу студентів з цієї дисципліни, сучасною тенденцією роботи студентів з електронними навчально-методичними матеріалами, які є для них відкритими і динамічними в електронному інформаційно-освітньому середовищі; доступністю студентів до електронних журналів з навчальної дисципліни, а також досягненням швидкої інтерактивної взаємодії суб'єктів навчання в позааудиторний час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека життєдіяльності: [навч. посіб.] / За ред. Є. П. Желібо [6-е вид.]. – К. : Каравела, 2008. – 344 с.
2. Кобилянська І. М. Формування компетентності з безпеки життєдіяльності майбутніх спеціалістів фінансово-економічних спеціальностей у фаховій підготовці: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. М. Кобилянська. – В., 2015. – 237 с.
3. Кобилянський О. В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : [монографія] / Кобилянський О. В. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.
4. Коваль Т. І. Реалізація технологій дистанційного навчання іноземних мов з використанням навчального середовища Moodle / Т. І. Коваль, О. А. Щербина // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал. – 2011. – Випуск 2. – С. 97–104.
5. Курчій Б. О. Енциклопедія безпеки життєдіяльності / Б. О. Курчій – Ірпінь : Видавничий центр ВП НУБіП України «ІЕК», 2014. – 158 с.
6. Николаева С. Ю. Проект «Тьюнинг образовательных систем в мире» и формирование иноязычной коммуникативной компетентности / С. Ю. Николаева // Иноземні мови. – №2 (70). – 2012. – С. 5–13
7. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01 жовт. 2012 р. № 1060 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
8. Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://moodle.org/?lang=ru>.

УДК 621.396.933(075)

Кмита Є. В.,

кандидат педагогічних наук,

методист відділу організації навчання та сертифікації

Навчально-сертифікаційного центру «Уккраерорух»

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИСПЕТЧЕРІВ УПРАВЛІННЯ ПОВІТРЯНИМ РУХОМ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕПІДГОТОВКИ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ НА УКРАЇНІ

У статті розглядається методична система підвищення професійної іноземної комунікативної компетентності диспетчерів управління повітряним рухом у процесі перепідготовки на робочих місцях на Україні. Описані її основні елементи, такі як: цілі, задачі, принципи, методи.

Ключові слова: диспетчер, управління повітряним рухом, методична система, професійна іноземна комунікативна компетентність, перепідготовка, робочі місця, задачі, принципи, методи.

Кмита Е. В. Методическая система повышения иноязычной коммуникативной компетентности диспетчеров управления воздушным движением в процессе переподготовки на рабочих местах в Украине. В статье рассматривается методическая система повышения профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности диспетчеров управления воздушным движением в процессе переподготовки на рабочих местах в Украине. Описаны ее основные элементы, такие как: цели, задачи, принципы, методы.

Ключевые слова: диспетчер, управление воздушным движением, методическая система, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность, переподготовка, рабочие места, задачи, принципы, методы.

Kmita E. V. The methodical system of air traffic controllers professional communicative foreign language competence development in the process of their conversion training on the job position in Ukraine. The methodical system of air traffic controllers professional communicative foreign language competence development in the process of their conversion training on the job position in Ukraine is described in this article. Its main elements, such as aims, tasks, principles, methods etc are defined too.

Key words: controller, air traffic control, methodical system, professional communicative foreign language competence, conversion training, job positions, tasks, principles, methods.

Першим і основним елементом якісного навчання на робочих місцях є ретельно спланована програма. В одного інструктора не повинно бути занадто багато слухачів – їхнє число варіюється від двох до восьми залежно від виду підготовки, і якщо самі інструктори (викладачі) не мають достатнього досвіду в галузі такого роду навчання, не варто закріплювати будь-яку групу слухачів за таким викладачем на строк понад одного місяця. На практиці система навчання, заснована на методиці навчання на робочих місцях, містить у собі також досить тривалі періоди звичайної аудиторної роботи. У таких випадках варто застосовувати найбільш загальний і прийнятний розклад, відповідно до якого протягом першої половини дня заняття проводяться в аудиторії, а протягом другої – на робочих місцях або, як варіант, значна частина курсу відводиться для занять на робочих місцях протягом усього дня, але по різних дисциплінах і, бажано, з різними інструкторами (викладачами), які змінюються кожні півдня. У цей час спостерігається загальна тенденція розвивати навчальну